

ПАРЦЭЛЯЦЫЯ (фр. *paralle*, лац. *particula* ‘часціца’) – спецыфічны спосаб афармлення выказвання, пры якім яго граматычная структура разбіваецца на некалькі паведамленняў.

Чляненне граматычнай структуры на некалькі паведамленняў ажыццяўляецца з мэтай інтанацыйнага выдзялення інфармацыйна істотных кампанентаў: *Іван Паўлавіч не мог, каб не падзяліцца кожнаю хвілінаю свае няпэўнасці ці трывогі. Ці ўдачы.* (Я. Скрыган);

Кампанент сказа, які аддзелены ад асноўнай часткі выказвання, называецца **парцэлятам**. Парцэлятам можа быць, як правіла, любы даданы член сказа, а таксама іх спалучэнне: *Ні дырэктарава ці леснікова, ні прафесарава ці пастухова дзіця не ведае сёння сундучка дарожнага. Цвёрдага, нязручнага і нялёгкага. А яшчэ ў нядаўнія дваццатыя гады з вёскі ехалі вучыцца з сундучком. З дошак нефарбаваных, з акутымі ці неакутымі ражскамі, з ручкаю – хораша выгнутаю тоўстаю драцінаю* (Ф. Янкоўскі); *На дубе маім, заслоненыя лістотай, дарослыя буслы ці бусляняты стаялі нябачныя, моўчкі – я толькі здагадаўся, што яны там ёсць. Потым здагадка спраўдзілася. Нечаканым, велікакрылым шах-мах. Буслы ўзняліся з-за лісцяной маскіроўкі і вось – з’явіліся на блакіце. Блізка, ледзь не рукамі іх дастаць. Даўно прывычны і такі заўсёды новы цуд* (Я. Брыль)

Парцэляцыя магчыма як у простым, так і ў складаным сказе. *Я час ад часу думаю, што такіх людзей аднойчы спасцігае самае апантанае каханне нейкай незвычайнай жанчыны. На жаль, часцей трагічнае* (Я. Скрыган); *Вось яна, сапгаўная Белавежа! Не адну сотню гадоў цягнуцца дрэвы да сонца. Настойліва, упарта* (Я. Пархута); *Усё было так, як бачылася з акна, усё было прыгожа, але цяпер няма гэтай таямніцы тут Раман Іванавіч не бачыў. Быццам яе ніколі не было. Ці проста ён прыдумаў яе* (А. Кудравец); *Чайкі з далёкай шэрасці праявіліся блізка – ужо над снегам, не над вадою. Лятаюць-пералётваюць, нібы прабіваючыся крыломі з шэра-густой, падрапяшчанай мітуснёю мокрых сняжынак, безнадзейна адліжваюць імглы. І пераклік іх здаецца мне зблізку тужлівым па-жураўлінаму. Без адчака. Бо не такія ўжо яны тут і пакутніцы. І пакідаць ім нічога не трэба* (Я. Брыль).

Парцэляваны кампанент інтанацыйна адносна самастойны, але граматычна і сэнсава цесна звязаны з граматычнай структурай. Актуальнае чляненне канструкцый з парцэляцыяй адназначнае: яно мае ступенчаты характар, пры якім парцэляваны кампанент выконвае функцыю ўласна рэмы: *Першы раз у жыцці / пацалаваў я тады руку. // Жаночую. // Юліну. // Матчыну руку* (Ф. Янкоўскі);

Парцэляваныя канструкцыі валодаюць вялікімі мастацка-выяўленчымі магчымасцямі. Яны здольныя перадаваць вельмі тонкія сэнсавыя і экспрэсіўныя адценні. Шырокае выкарыстанне парцэляваных канструкцый звязана з імкненнем да эканомнасці выказвання і разам з тым да сэнсавай і экспрэсіўнай насычанасці паведамлення.

Канструкцыі з парцэляцыяй адлюстроўваюць адметнасць вуснага маўлення, для якога характэрна фрагментарнасць, перарывістасць. Ужыванне парцэляцыі ў пісьмовай мове – гэта вынік уплыву на яе канструкцый гутарковай мовы: *Свішчуць бомбы. Візгат пранізлівы, дзікі. Лебедзь, седзячы пад каменем-валуном, уцягвае галаву ў плечы. Нельга прывыкнуць да візгату бомбаў. Як ні трэніруй волю. Чуюцца выбухі. Яны заду. Баяцца немцы бамбіць перадаваю. Каб не трапіць у сваіх саюзнікаў-фінаў* (І. Навуменка).

М.С.Ржавуцкая